

Gémes István
Jézus indulása

S Z I V Á R V Á N Y - F Ü Z E T E K 2

ISMERED JÉZUST? — II.

AZ INDULÁSA

Az itt következő hat igehirdetés elé sokféle címet lehetett volna írni. Pl. „A pályafutása”, vagy: „Az Úr elhívottja”. Talán szürkébben hangzik, amit végül is kiválasztottam: „Az indulása”. Mégis ebbe szerettem volna belesűríteni mindazt, amit Róla már előre jövendöltek, amit születésekor tapasztaltak, amin átment ahhoz, hogy Istent jól képviselje ebben a világban. Mind a hat igehirdetésnek azonban egy az összefogó kijelentése: Isten készítette fel a Názáreti Jézust munkája jó elvégzésére. Hogy ezzel sem családjá, sem a falubelieit nem sokat tudtak kezdeni, az is szorosan hozzátartozott a küldetéséhez és végig kísérte egész pályáját.

Megpróbálunk bepillantást nyerni az Isten előkészítő „műhelyébe”.

***

1. A MEGÍGÉRT SZOLGA

Ez az én szolgám, akit támogatok, az én választottam, akiben gyönyörködöm. Lelkemmél ajándékoztam meg, törvényt hirdet a népeknek. Nem kiált, nem lármáz, és nem hallatja szavát az utcán. A megrepedt nádszálat nem töri össze, a füstölgő mécsest nem oltja el, igazán hirdeti a törvényt. Nem alszik ki, és nem törik össze, míg a törvénynek érvényt nem szerez a földön; tanítására várnak a szigetek. (Ézs 42,1-4)

Ki ne gondolna ennél az igénél az Isten választottjára, a mi Urunk Jézus Krisztusra? Ő kapta Atyjától a megbízatást, hogy általa a legtávolabbi szigetek is meghallhassák az isteni örömhírt. De tényleg róla van szó? Mert Jézus élete tele van titkokkal, amelyeknek felnyitása nem is olyan egyszerű. Hadd kérdezzük meg azért a prófétától, hogy mit kíván itt elárulni az isteni szolga titkából.

1.

Induljunk ki abból, hogy bibliai szakaszunkban Isten az egyedüli és kizárólagos cselekvő. Ő mutatja be szolgáját, tartást ad neki és megbízatást, magáénak vallja, mint kiválasztottját. Sőt kijelenti, hogy ő ebben az általa felkészítettben örömét leli. Ezzel közli, hogy ő a kiválasztó és tevékeny szeretettel fordul kiválasztottja felé, hogy ez a szolga eszköze és végrehajtója legyen terveinek ebben a világban. Már itt labirintusba tévedhetünk, ha nem figyelünk jól: ha Jézus titkát feszegetjük, tudnunk kell, hogy Isten titkával találkozunk. Megtörténhet tehát, hogy bár Jézust keressük, közben kikerülhetetlenül Istennel találkozunk. Ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy Jézus titka tkp. megfejtethetetlen, akárcsak Isten maga, aki mögötte áll.

Ezért már itt vissza kell utasítanunk két divatos találgatást, amelyet modern véleményként próbálnak eladni nekünk. Tévedés azt állítani, hogy minden Jézussal kezdődött. Ez igen felszínes látása a keresztény hitnek. Ahol így beszélnek, ott hamar lesz ez a Názáreti vérszegény lázadó, világiobbító, forradalmár. Jézus sokkal több ennél: Isten eszköze ő és Ő is áll mögötte, minden szava és tette mögött. Élete is Istene kezéből ered.

A második találgatás is hamis: eszerint Jézus a nagy hős lenne, aki nekünk bemutatja, hogy az ember mire viheti a maga erejéből. Nagyon sok mai „menő” szekta mozog ezen a téves sínen, amikor arra biztat, hogy csak jelentsük be igényeinket Istennél, mert Ő köteles azok teljesítésére; hogy a sors is adósunk, s meg kell engedje erőnk és tehetségünk teljes kifejtését. Az ilyen

vélekedésekben Isten csak szűk szerepet játszik, amelyet mi szabunk ki neki. Jól ismert az a modernkori szekta, amely azt sulykolja a fejekbe, hogy Isten kötelezhető arra, hogy jólétet, gazdagságot, egészséget és sikert adjon nekik. Nem vitás, hogy sokan rohannak a karjaiba.

Micsoda tévedés azt hinni, hogy Istent akármikor, akármivel a kívánságaink és akarataink szekere elé foghatjuk! Hogy Őt kioktathatjuk, hogy aztán minden balsikerünkért felelőssé tessük! Jézus személye és üzenete odaállít bennünket a titok-Isten elé: Aki cselekszik, mielőtt mi erre egyáltalán gondoltunk volna, Aki felelőssé tesz bennünket, mielőtt mi elszemtelenednénk Vele szemben. Már csak ezért is mindig Istennel van dolgunk, ha Jézus felől kérdezzünk. Nem emberek tették a Názáreti Jézust amolyan másodistenné, hanem Isten választotta ki őt, szolgájául, hogy jobbkeze legyen közöttünk. Akinek füle van, annak ezt meg kell hallania!

2.

Évszázadok óta folynak a találgatások erről az itt megígért titokzatos szolgáról. Ezek tekervényes útjairól ma itt nem szólunk. Inkább arra kell figyelni, hogy az itt használt szavak a Názáreti Jézus élete folyamán kétszer is igen nagy szerepet játszottak.

Az első esetben Jézus a Jordán partján állt Keresztelő János előtt, aki megkeresztelte. Mikor kijött a partra, mennyei hangot hallott, amely ezt mondta: „Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm.” (Mt 3,17). Ha ez isteni hang volt, akkor itt Isten bizonyosságot tett a Názáreti Jézus mellett, ugyanazokkal a szavakkal, amelyeket Ézsaiás próféta századokkal előbb már közölt a Szolgáról, a kiválasztottról. Nem kell fizikai értelemben venni ezeket a szavakat. Annyi azonban bizonyos, hogy Isten vállalja az atya szerepét Jézusnál, aki későbbi kijelentéseinél bizvást hivatkozhat erre a tényre. Nem illegitim tehát, ha Jézus később sokszor „az én Atyámról” beszél, sőt egyszer még ezt a mondatot sem áttolja kimondani: „én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30). Nem mindenben értünk egyet egy mai zsidó kutatóval Jézussal kapcsolatban (Ben Chorin), de az az állítása meggondolandó, hogy Jézus számára ez a Jordán-parti szózat fontosabb volt, mint a Máriától való testi származása.

A második jelenet a názáreti zsinagógában játszódott le. Jézus résztvett a szombatnap szertartáson, ahol Ézsaiás könyvét nyújtották neki, hogy gyakorolja minden felnőtt zsidó férfi jogát: olvasson fel a próféta könyvéből. S Jézus ezt olvasta: „Az Úr Lelke van énrajtam, mivel felkent engem, hogy evangéliumot hirdessek a szegényeknek; ... és hirdessem az Úr kedves esztendejét.” (Lk 4,16-19). Ez ugyan Ézsaiás könyve egy másik fejezetéből való (61). Ám a kijelentése mindkettőnél azonos: az egyik, hogy Isten készítette fel őt Lelke által a munkája elvégzésére, – s a másik, hogy Isten döntését az egész világnak kell meghirdetnie.

Hányszor esett a keresztnység áldozatául a kísértésnek, hogy ez a Názáreti csupán csak valami fennköltebben gondolkozó, nemeslelkűtű széplélek! Eközben elfelejtette, hogy Jézus az isteni Lélek valóságos „megszállottja” volt. Neki engedelmeskedett minden ellenkezés nélkül, s a hatása alatt szolt és cselekedett. Miért tartotta őt a saját családja „eszétvesztettnek”? (Mk 3,21) Miért küzdött annyit mindenféle démoni lelkek ellen, amelyeknek rabságából szenvedő embereket szabadított meg? Mert hivatkozhatott az őt erősítő és támogató isteni Lélekre, aki őt „az erősebbé” tette? Pál apostol jól értette Jézus helyzetét, amikor Rómába ezt írta: „... Jézus ... a Szentlélek szerint pedig ... Isten hatalmas Fiának bizonyult” (Rm 1,4). Érdeemes lenne elgondolkoznunk ezen, valahányszor az Apostoli Hitvallásnak ehhez a mondatához érkezünk: „aki fogantatott Szentlélektől”.

Ha nem is tudjuk pontosan, de sejtjük, hogy valahol itt van Jézus titka elrejtve. Nem ember-voltában, nem is személyisége zsenialitásában, nem abban, hogy hozzánk hasonló ember volt. Hanem abban, ahogy Isten Lelke őt nemcsak felruházta, hanem valósággal hatalmába is kerítette. Csak így vihette véghez azt, amit Atyja rábízott, – el egészen az önmaga odaáldozásáig.

Ebben bizakodhat, minden gyengesége ellenére, mindenkor a hívők serege, az egyház. Nem hőst, nagy embert, rendkívüli képességekkel megáldott zsenit tisztel a Názáreti Jézusban. Hanem azt a Szolgát, akit Atyja a saját Lelkével tett a legnagyobb tettek végrehajtójává. Ezért – újra erre bukkanunk – a vele való találkozásnál közvetlenül találkozunk a Lélek urával, az Istennel. Ha erről a kiváltságos lehetőségről lemond az egyház, elveszíti a talajt a lába alól. Tarthatatlanná válnék a

helyzete és nem hivatkozhatna többé a Lélektől „befogott” Jézus Krisztusra.

3.

Jézus titka megközelítésének harmadik lehetősége a munkamódszere megfigyelésével adódik. Figyeljünk néhány jellemzőjére.

Mindenekelőtt a feltűnés kerülését kapja módszerül: nem kiált és nem lármáz, nem hallatja szavát az utcán, – így szól az isteni útmutatás (2v.). Jézus nem küldte ki a tizenkettőt sem valami hangos propagandistaként, hogy jövetelét meghirdesse. Ha ritka esetekben ő maga „kiáltozott”, akkor annak nyomós oka volt. Mint pl. a lombsátor ünnepén, ahol elutasították őt az emberek, bár hangsúlyozta, hogy nem a maga bölcsességét hirdeti, hanem az Atyjától elrendeltet (Jn 7,25). S akkor el kellett mondania az Atya nagy ajánlatát: „Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék!” (Jn 7,37), de még ezzel is Atyjára utalt, aki hitelt érdemlő (Jn 12,44). Vagy hangos kiáltással hívta ki a halott Lázárt a sírból (Jn 11,43) és „nagy fennszóval” jelentette ki a kereszten függve, hogy készül elhagyni ezt a világot (Mt 27,50).

Különben csendben dolgozott. Elannyira, hogy Máté evangélista úgy gondolja, ennek az isteni utasításnak engedelmeskedett akkor is, amikor az egyik gyógyítása alkalmával megfenyegette a bámélszkodókat, nehogy ennek hírének kikürtöljék a világba (Mt 12,16) – Kérdés az, hogy a mai egyház mennyire legyen jelen az utcákon és tereken ahhoz, hogy ennek a csendben dolgozó Mesterének ellent ne mondjon?

Végül meg kell még említenünk a Szolga legsajátosabb programját. Olvasáskor feltűnik, hogy igénkben négyszer van szó arról, hogy ő nem kioltás, összetörés, rombolás végett jött. Ellenkezőleg, tehát építésre, felépítésre, felemelésre és talpraállításra vállalkozott. Akinek pedig ez a programja, az a szó legmélyebb értelmében lelkigondozó. Ki másra van szükségünk, ha nem éppen rá, hiszen állandóan gyengék és segítségre szorultak vagyunk! Tudjuk azt is tapasztalatból, hogy igen sok vásári kikiáltó nyüzsgő körülöttünk, – ilyen vagy olyan hátsó szándékkal, – de az igazi lelkigondozó, lelkipásztor ma is hiánycikk. Nos, Jézus erre vállalkozott, s Máté jól értette a szándékát, amikor ezt írta róla: „Amikor látta a sokaságot, megszánta őket, megesett rajtuk a szíve, mert elgyötörtek és elesettek voltak, mint a pásztor nélküli juhok” (Mt 9,36).

Ez a „megesett szíve” Jézus titkához a legbiztosabb kulcs. Megesett szíve nem javítani, hanem gyógyítani tudta az embereket. Erre pedig csak az Isten Lelkével felruházott Szolga képes igazán. S az ő nevében ma is csak az lehet lelkigondozó, aki ebből a „megesett szívből” részesedik.

Álom csupán, hogy keresztény gyülekezeteink és közösségeink egyszer az irgalom központjaivá válnak, amelyekben meggyógyulnak a sebzettek és szétszóródottak? Ha ez csupán álom marad, akkor gyülekezeteink nem életképesek többé! Mert nem követik az isteni Szolgát önzetlen szolgálatában.

2. KIRÁLYIMÁDÁS?

Amikor Jézus megszületett a júdeai Betlehemben Heródes király idejében, íme, bölcsek érkeztek napkeletről Jeruzsálembe, és ezt kérdezték: „Hol van a zsidók királya, aki most született? Mert láttuk az ő csillagát, amikor feltűnt, és eljöttünk, hogy imádjuk őt.” Amikor ezt Heródes király meghallotta, nyugtalanság fogta el, s vele együtt az egész Jeruzsálemet. Összehívatta a nép valamennyi főpapját és írástudóját és megkérdezte tőlük, hol kell megszületnie a Krisztusnak. Azok ezt mondták neki: „A júdeai Betlehemben, mert így írta meg a próféta: Te pedig Betlehem, Júda földje, semmiképpen sem vagy a legjelentéktelenebb Júda fejedelmi városai között, mert fejedelem származik belőled, aki legeltetni fogja népemet, Izráelt.” Ekkor Heródes titokban hívatta a bölcseket, pontosan megkérdezte tőlük a csillag feltűnésének idejét, majd elküldte őket Betlehembe, és ezt mondta: „Menjetek el, szerezzetek pontos értesüléseket a gyerekekről; mihelyt pedig megtaláljátok, adjátok tudtomra, hogy én is elmenjek, és imádjam őt!” Miután meghallgatták a királyt, elindultak, és íme, a csillag, amelyet láttak feltűnésekor, előttük ment, amíg meg nem érkeztek, és akkor megállt a fölött a hely fölött, ahol a gyermek volt. Amikor meglátták a csillagot, igen nagy volt az örömiük. Bementek a házba, meglátták a gyermeket

anyjával, Máriával, és leborulva imádták őt. Kinyitották kincsesládáikat, és ajándékokat adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát. Mivel azonban kijelentést kaptak álomban, hogy ne menjenek vissza Heródeshez, más úton tértek vissza hazájukba. (Mt 2,1-12)

Valószínűleg sokaknak okoz nehézséget közülünk is ez az elbeszélés. Mert mai történelmi ismereteink alapján sokan tudják, hogy Jézus születésekor Heródes király rég halott volt, – amennyiben időszámításunk helyes! Mások arról is hallottak, hogy nem egy, hanem legalább két csillagról, ill. azok konstellációjáról kell beszélni. Az pedig szinte közhely már, hogy szó sem lehet a „három királyról”, hiszen a hármas számot és nevüket csak a Kr.u. 9. században találták ki. Az eredeti szöveg amúgy sem mond neveket és mágusokról beszél, amit talán *bűbájossal* vagy *varázslóval* kellene lefordítani. Tehát se három, se királyok nem voltak, ahogy azt valaki éles nyelvűen egyszer ki is csúfolta. Akik nagyon felvilágosodottnak kívánnak látszani, azok pedig megállapítják, hogy, mivel a történet csak Máté evangéliumában fordul elő – az egészet az evangélista találta volna ki. Tehát Máté-féle legenda az egész, amelynek még az eredete sem biztos.

Én mindezt a kételyt és véleményt nem osztom. De hát akkor mit akar ez a történet ma üzeni nekünk? Ezt szeretném ma elmondani.

1.

Bármilyen szürkén és banálisan hangzik is, azzal kezdem, hogy igen szeretem ezt a történetkét és nagyon tetszik nekem. Valóságos esztétikai csemegeként olvasom mindig, hiszen szerzője – Máté vagy bárki más – remekül érti az elbeszélés művészetét. Alig is lehetne a történetet hatásosabban és izgalmasabban elmondani.

Gondoljunk csak a benne feszülő ellentétekre! Keleti emberek jönnek nyugatra és keresik azt, akiről nekik tulajdonképpen semmit sem kellene tudniok. Kereső megjelenésük viszont felriadóztatja azokat, akiknek a Gyermeke születéséről tudniok kellene, ám fogalmuk sincs róla. – A keletiek királyt keresnek, de csak egy kis gyermeket találnak. Aztán: egy csillag vezeti el a mágusokat az igazság királya megtalálásához, – míg Heródes hazugsága teljes gépezetét beveti, csak hogy elpusztítás céljából megtalálja a Gyermekeket! Pontosan tudja, hogy csupán a római császár kegyéből van hatalma, aki uralmon tartja őt, – de ennek a hatalmi vágytól megszállott kiskirálynak valami jöttmentek kérdezősködése is elég ahhoz, hogy megijedjen, s hogy dühödt-felelőtlenül gyilkos tervet szőjjön.

Ugyancsak mesteri az itt szereplő csoportok ábrázolása is. Szinte lélektani pontosságot árul el, ahogy a római vazallus pánikba esését ábrázolja. Heródes alig is tudja elképzelni, hogy „birodalmában”, az ő látókörén belül, tőle függetlenül történjék bármi is. De ha ez mégis lehetséges lenne, már ennek a gondolata is félelmet gerjeszt nála, a félelem pedig feldühíti. Hirtelen meggyőződésévé válik, hogy a saját feje szerint kell eljárnia, még akkor is, ha ez pusztulással járna.

Érdemes egy pillantást vetni a sebtiben összehívott, főpapokból, a nép előkelőiből és írástudókból álló „szakértői körre” is. Szakszerű tárgyilagossággal mutatnak rá Mikeás próféta könyve egy helyére, s uruk már is tudja, hogy **hol** kell a „felkentnek” megszületnie. Egy második sürgősségi ülés után sem hagyják magára a remegő megbízójukat, közlik vele, hogy **mikor** kell megjelenie a csillagnak és ez a jelen futó eseményekkel csodásan egyezik. Ám ezeknek a tudósoknak a tudása élettelen, halott szaktudás, aminek közlésével feladatukat elintéztnek is tekintik. Közömbösen térnek haza az ülések után, semmit nem hallunk többé róluk. De aki ismeri a Bibliáját, azt ez a tény a Názáreti Jézus korholó szavára emlékezteti: „Jaj nektek képmutató írástudók ... mert a mennyek országát bezárjátok az emberek előtt, mivel hogy ti nem mentek be, azokat sem bocsátjátok be, akik be akarnának menni.” (Mt 23,13)

Összefoglalva: mesterműről van itt szó. S mindez öt képben, 273 szóban (a görögben 220 szó). Ne csodálkozzunk hát, hogy ez a briliáns történet évszázadokon át több művészt, festőt, költőt, zeneszerzőt ösztönzött az ábrázolására, mint bármely más bibliai téma!

2.

Második megjegyzésem a csillaghoz fűződik, amely kezdettől fogva nem hagyta nyugton az emberek fantáziáját és a legváltozatosabb ötletekre ihlette őket. Hogy szupernováról, kométáról, a Jupiter és a Szaturnusz konstellációjáról volt-e szó (utóbbi Kr.e. 7-6-ban tényleg be is következett), – ezt a kérdést rengeteg tudományos kutatás és még több spekuláció próbálta eldönteni. Pár éve jelent meg egy tudós könyv: „A betlehemi csillag csillagászati szempontból nézve” (K. Ferrari, *Der Stern von Bethlehem in astronomischer Sicht*). Másrészt viszont ismeretesek az ókorból származó legendák is, amelyekben éppen egy csillag jelzi a csodálatos hős közeli születését. Babilóniai ékirásos emlékek a bizonyosága annak, hogy – talán a fogságba odahurcolt zsidók erőteljes propagandája hatásaként? – egy nyugatról származó szabadító születését várták. De elég csak Bileám jóslatára utalni, amelyben megjövendölte a Jákób csillagának megjelenését (4Móz.24,17), miközben tudjuk, hogy Izráelben a csillag a várva-várt Messiás kísérei közé tartozott.

Persze megkérdézheti valaki, hogy olyan fontos-e ezekről a kérdésekről ennyit elgondolkozni? Két feltételezés azt látszik bizonyítani, hogy egyáltalán nem! Egyrészt az, hogy a Kr.u. 3.század óta január 6-a nem a „betlehemi csillag”, hanem „az Úr megjelenésének” az ünnepe. Mai ismereteink szerint a korai kereszténység ezen a napon ünnepelte Krisztus születését, a kb. csak egy évszázaddal később bevezetett karácsony ünnepe helyett. Ennek emlékét következetesebben őrizte meg az ún. ortodox, keleti kereszténység, amelynél ez ma is töretlen hagyomány. Hogy ezen a napon jelent meg Jézusban a világ világossága, ez ennek a napnak az evangéliuma, és nem a csillag megjelenéséről szóló hír! A Krisztus megjelenéséről szóló evangélium pedig a Szentírás egyik főtétele és alapja. Néhány nappal ezelőtt az szomorított el legjobban, hogy egy német professzor, aki az Újtestamentum magyarázója, éppen ezzel az evangéliummal semmit sem tud kezdeni – saját bevallása szerint!

Második feltételezésként hadd mondjam el egy személyes braziliai élményemet. Egy neves magyar festő szép „Mária a kis Jézussal” c. képét hozta el nekem ajándékba, a családjában végzett szolgálatomért. Megköszöntem nagyvonalú kedvességét, de a képet azzal adtam vissza neki, hogy ábrázolása ellentmond a Bibliának. Az egyébként szép képen szokás szerint Mária ül a közepén, mögötte áll József és az anya ölében fekszik a kis Jézus. Mindhármukat a fölöttük álló csillag árasztja el fényével. Ez – mondtam – nem felel meg a bibliai tudósításnak, hiszen pl. János evangélista milyen meggyőzően hirdette, hogy „ő – ti. Jézus – volt az élet és az élet volt az emberek világossága” (Jn 1,4). Igen megkönnyebbült és boldog voltam, – hiszen nem volt szándékomban a művész megsértése! – amikor pár nap múlva újra elhozta a képet, amelyet teljesen átfestett. A szobánkban ma is nagy kincsként őrzött képen a Gyermekből szétáradó fény ragyogja be alulról az anya arcát és valami csodálatos fényhatást kölcsönöz az egész jelenetnek.

Igen – ez a bibliai üzenet! A fényt nem a csillag adja, mert az isteni Gyermek maga a fény forrása. Azóta is gyanakodva figyelek minden kísérletet – történjék az egyházon belül vagy rajta kívül – amely úgy érzi, hogy a szerinte már „jelentéktelenné” vált Jézusnak pótlékokkal, praktikákkal, vagy éppen új „kinyilatkoztatásokkal” kell próbálni a segítségére sietni.

Ne tévedjünk: ez a Jézus a fény, az isteni világosság elhozója. Ezért hagy engem közömbösen minden asztronómiai, hát még asztrológiai új „eredmény”. Bár a csillag mutatta Betlehembe a mágusoknak az utat, de ennek az útnak a végén nem a csillag állt, hanem a világ megtalált világossága, életforrása.

3.

Harmadik megjegyzésemet is hadd mondjam még el. Történetünk figyelmes olvasójának fel kell tűnjék, hogy háromszor van szó benne a gyermek imádásáról. A keleti vándorok nem másvégett jöttek, hanem, hogy imádják (2.v.). Miután megtalálták, határtalan öröm lett úrrá rajtuk és bennük. Térdre estek és elvégezték azt, amiért jöttek: imádták őt (11.v.). Sőt még az igen elbizonytalanított és nyugtalan Heródes is – bár csak taktikából! – hajlandónak mutatkozik királyi minőségében is tisztelegni a nagyobb királynál és imádni őt (8.v.).

Az embernek szinte az a benyomása, mintha valaki ezt az egész történetet csupán az imádás kihangsúlyozása végett mondaná el. Itt van, szerintem, a történet csúcspontja, és kár lenne, ha

egyéb részletei túlhangsúlyozásával elterelnék erről a figyelmet. Luther jegyezte meg egyszer keserű iróniával, hogy ha „a három király megjelenéséről fecsegünk”, erről tereljünk el a figyelmet (Geschwätze de adventu tres regum, WA.I.22.6.). Az imádásnak (proszkinézis) kettős jelentése van. Aki imád valakit, azzal elismeri annak nagyobb, hatalmasabb, dicsőbb voltát. Az ilyen elismerés hitvallásba torkollhat. Pl. így: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia!” (Jn 6,69), vagy akár így: „Hiszek Uram, légy segítségül az én hitetlenségemnek!” (Mk 9,24)

Éppen ebben az összefüggésben jogos vízkereszt, epifániász ünnepe táján a misszióról beszélni. Igazi misszió az, amely tiszteli Istennek azt az igényét, hogy Fiát akarja imádatni. A keletről jöttek a betlehemi bölcsönél az elsők a „népek” közül, amelyek elismerik majd Istennek ezt a kívánalmát. Velük bizonyosodik be elsőként az őskeresztény himnusz üzenete: „Azért Isten is felmagasztalta őt ... hogy a Jézus nevére meghajoljon mindenek térde ... és minden nyelvnek vallania kell, hogy Jézus Krisztus az Úr, az Atyaisten dicsőségére” (Fil 2,9-11). A mágusok ebben a szolgálatban, az imádó dicsőítésben, az elsők. A keresztény egyházat mindig újra kell nyugtalanítsa az a kérdés, hogy eleget tett-e és tesz-e azért, hogy ennek az imádási vízióknak a kívánsága már most valóra váljék ebben a világban?

De az imádás szónak egy más jelentése is van (amit a latin nyelv az *adoratio* szóval fejez ki). Ez pedig Luther szerint „a szív meghajlása és tiszteletadása, amelyben Isten aláztos teremtményének tudja magát és ezt be is vallja”. (Von Anbeten des Sakraments des hl. Leichnams Christi, 1523.) A távolról jöttek imádják a királyt és boldogok, hogy nagyvonalú ajándékaikat a lábához rakják. Közben észre sem veszik, hogy tulajdonképpen ők a megajándékozottak. Az angol költő, T.S.Eliot egyik költeményében arról elmélkedik, hogy a mágusok visszatértek ugyan régi világukba, de közben rájöttek arra, hogy a Gyermekkel való találkozásuk után mennyire nem illenek bele a régi keretekbe. S nem tudják, – mondja Eliot – hogy miről szereztek tapasztalatot: a születésről, vagy a halálról, – a régi énjük haláláról? Ilyen-e a mi Krisztus-imádásunk, hogy az még az életünket is megváltoztatja?

A Gyermek lábához letett ajándék az imádás külső jele, de a lényegét a térdreborulás fejezi ki legjobban. Ezt komolyabban kellene vennünk nekünk protestánsoknak is, akik amúgy is krónikus térdartrózisban szenvedünk. Bizony nem „katolikus” szokás a térdelés, ha még annyira szeretnénk is letagadni, hogy a mi félelmünk a térdeléstől az antikaticizmus jele.

Hadd fejezzem be egy utolsó kérdéssel. Tudjuk-e, hogy kereszténységünk jövője attól függ, hogy tudunk-e térdreborulni a Gyermek előtt? Aki e világ Ura, Királya. Mint aláztos gyermekei az Istennek. S ha erre képtelenek vagyunk, nem ez-e a legbiztosabb jele kereszténységünk alapvető betegségének?

3. A MEGKÍSÉRTETT

Akkor elvitte Jézust a Lélek a pusztába, hogy megkísértse az ördög. Miután negyven nap és negyven éjjel böjtölt, végül megéhezett. Ekkor odament hozzá a kísértő, és ezt mondta: „Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré.” Ő így válaszolt: „Meg van írva: Nem csak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik.” Ezután magával vitte őt az ördög a szent városba, a templom párkányára állította, és így szólt hozzá: „Ha Isten Fia vagy, vedd le magadat, mert meg van írva: Angyalainak parancsot ad, és azok tenyerükön hordoznak téged, hogy meg ne üsd lábadat a kőben.” Jézus ezt mondta neki: „Viszont meg van írva: Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!” (Mt 4,1-11)

Alapvetően három probléma adódik Jézusnak ezzel a megkísértésével kapcsolatban. Az egyik az, hogy ma már a „kísértés” szót ténylegesen töröltük még a szóhasználatunkból is. A másik az, hogy itt Sátánról, ördögről van szó. Mi ugyan ezeket is kitakarítottuk a gondolkodásunkból, de amikor a múltkor egy 17 éves fiataalt egy sátánimádás után megöltek a barátai, akkor felocsúdtunk hamis biztonságba ringató modernizmusunkból. A harmadik kérdés pedig az, hogy amit itt Jézus átélt, átvihető-e a mi életünkre? Vagy pedig hagyjuk meg Jézus élete egyik igen fontos epizódjának és ne tűnődjünk el rajta különösebben?

Ennek megfelelően foglalkozzunk most ezzel a furcsa történettel, amelyet Máté jegyzett fel egyedül az evangélisták közül, a gyülekezete számára.

1.

Az egyik 3-4.századi nagy egyházi tanító az oka végső soron annak, hogy a „kísértéssel” mint olyannal ma már szinte semmit nem tudunk kezdeni. Az észak-afrikai Hippó püspöke azt tanította ui., hogy az eredetileg szabad akarattal született ember képtelen volt a bűnre. Amikor azonban megszakadt Istennel való kapcsolata, akkor képtelenné vált a jóra. Ezért lett áldozata a gonosz vágnak, amely a nemiségben éri el csúcsát – ő „concupiscenciának” nevezte – és a halálnak. Ágostonnak ez a tanítása két végzetes fejlődést indított el a kereszténységben: mindannak megbélyegzését, sőt elátkozását, ami a testünkkel, az érzékeinkkel, szerelmünkkel, nemiségünkkel, az erossal kapcsolatos. Ágoston határozott véleménye elnyomta a saját testem, mint Isten csodálatos ajándéka fölötti bámulatomat és örömet, szinte arra kényszerítve engem, hogy szégyeljem testi, materiális, teremtett voltomat azok előtt, akik a testnélküliségben, sőt testfölöttiségben spirituálisan magasabbrendűeknek vélik magukat. Nem akarom Ágostont ma lejáratni, mert különben rengeteget köszönhet neki a kereszténység. De meg kell kérdezzem, hogy a mi korunk pánszexszualizmusa nem a leghatározottabb reakció-e erre a végzetes következményekkel teljes tanításra?!

A másik következményt abban láthatjuk, hogy a kísértés szót csak ezzel a szexszuális beszorítottsággal azonosítottuk. Ez egyrészt ma, amikor az emberi testet húsként hurcoljuk a vásárra, így senkit sem érdekel, – ki háborodik fel még ezen? – másrészt pedig elfelejtjük, hogy a kísértést elsősorban nem a nemek, tehát férfi és nő viszonyára, hanem az Isten és az ember egymáshoz való viszonyára alkalmazza a Szentírás. Erről tökéletesen megfeledeztünk.

A Szentírásnak ui. az az egyik sarkalatos üzenete, hogy engem mindig az a gondolat kísért meg, hogy hogyan lehetnék én a saját magam ura és parancsolója? Ne szóljanak bele mások az életembe, amelyet én magamnak sajátítok ki, magam köré építek fel, magam körül forgatva az embereket és az egész világot. Ez a kísértés odáig vihet el, hogy legkevésbé Isten szóljon bele a dolgaimba. Milyen joggal akar ő – ha egyáltalán van! – beleszólni az életembe? Szinte Isten drámájának szeretném nevezni azt, hogy bár neki köszönhetem, hogy egyáltalán élek, – én azonban őt fölöslegesnek jelentem ki, sőt mindent megpróbálok, hogy ezt be is bizonyítsam.

Egyikőnk sincs bebiztosítva ilyen kísértés ellen. Csak különbözőképpen reagálunk rá. Mi mindnyájan megkísértett és megkísérthető emberek vagyunk. Soha nem vehetek mérget arra, hogy el nem botlom a kísértésben, hogy csak önmagam körül forgó egoista, emberi kapcsolatokat igazán soha nem akaró, vagy azokat csak betegesen kiélő individualista, sőt militáns ateista legyek. Vagy, hogy az arab közmondást átalakítva fejezzem ki ezt a veszélyt: „A teve – ti. a kísértés – ott fekszik mindegyikőnk kapuja előtt, s biztosan reméli, hogy egyszer elvihet a hátán.” Aki még nem esett kísértésbe, az ne hencegjen, aki pedig már elbukott benne, az nézzen őszintén a tükörbe, s aki eddig soha el nem bukott, az adjon hálát érte Istennek.

Jézus Urunk sem volt bebiztosítva. Valaki azt sugallta neki, hogy álljon a saját lábára és ne törődjék Istennel. Legyen végre a maga ura.

2.

Nem vagyok hajlandó beszállni abba az olcsó vitába, hogy farka, szarva és lópatája van-e az ördögnek, vagy hogy élő személyt kell-e rajta értenünk? Annak se vagyok híve, hogy külön tanítást – szatanológiát – fabrikáljunk az ördög lényéről és munkájáról. Azt az apostoli tanítást azonban komolyan veszem, miszerint „azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa” (1Jn 3,8). Hiszen emögött ott áll Jézus kijelentése, hogy ő „az Isten újjával (lelkével) úzi ki az ördögöket” (Mt 12,28).

Lássunk inkább néhány példát!

16 éves fiatalembert hozott el hozzám a nővére azzal a kéréssel, hogy segítek neki. A fiú ún. „fekete miséken” vesz részt, csak fekete ruhát hajlandó felvenni és hajszál hiján menekült meg,

amikor egyszer egy ilyen „misén” életveszélyesen megsebesült az egyik fiatal résztvevő. Ő is ott volt és a közösség által kiszemelt áldozat nyakán ő is ott tartotta a kezét. – Mit gondoltál vagy éreztél akkor, hiszen majdnem megfojtottátok a fiút? – erre a kérdésre nem adott választ. Üveges szemekkel bámult bele a világba és egy idő után ezt motyogta: „...meg kellett tennem ... nem gondoltam semmire ... nem is tudtam gondolkozni talán ...”

Tömeggyilkos felelte a bírónak, hogy egyszerűen kényszerszerűen érzett, hogy a kését belevágja áldozataiba. Semmi más nem funkcionált nála akkor, mint csak ez a nyomasztó kényszerérzet.

Gyermekkorom legszenzációsabb esete volt a biatorbágyi vasúti híd felrobbantása. A tettes Matuska Szilveszterből soha semmit nem tudtak kiszedni, csak annyit, hogy fel kellett robbantania a hidat. Nem lehetett ellenállnia a rátört kényszernek!

Nagyon jól tudom, hogy a modern jognak és pszichiátriának erre meg vannak a kialakított jog- és betegség-fogalmak. Ezek általában leszűrt tapasztalatok szabályokba sűrített eredményei. Azonban az okozóról ugyanúgy nem adnak felvilágosítást, akár a Jézus-korabeli társadalmak sem. Ám azok legalább bevallották, hogy nem tudják az okozót és ráfogták „szellemekre”, „ördögökre” a bajt.

Ami pedig a legmegdöbbentőbb, az a veszély, amelynek állandóan ki vagyunk téve. Nem véletlenül beszélt Jézus az elkergetés után az emberbe újra visszatérő gonoszról, ami sokkal rosszabb lesz, mint előző garázdálkodása volt.

3.

Harmadik kérdésünkre csak úgy tudunk igazán felelni, ha most már Jézus megkísértése történetével részletesebben foglalkozunk. Három részletet tartok itt különösen is fontosnak.

Három ponton teszi próbára Jézust a kísértő: a gyomrán, az ételösztönén és a hatalomvágyán. Mondanom sem kell, hogy keresve sem találhatott volna neuralgikusabb pontokat. Mert az üres gyomor bármire képes, a magát pusztán létében fenyegetettnek érző megkapaszkodik a legbanálisabb szalmaszálba is, az pedig tíz foggal-körömmel képes küzdeni, akit mégolyan csekélyke hatalmától is meg akarnak fosztani.

Jézus további élete szinte kiábrázolja azt, amit itt a kísértésben átélt. Ismételten fenyegették őt, mert attól féltek, hogy túl nagy hatalom van a kezében. „Nem látjátok, hogy mindenki utána fut?” – kérdezték a saját hatalmukat féltők tanácstalanul. Ismételten próbára tették, hogy vajjon merészel-e saját szakállára dolgokat elintézni. Nehezen értették meg, hogy meggyógyítottjainak miért kellett Jeruzsálembe zárandokolniuk, hogy ott templomi előírásoknak vessék alá magukat. Nem tudta volna saját rezsiben elintézni a gyógyítást? Azt meg még kevésbé értették, amikor arról beszélt, hogy ő nem a maga akaratát viszi véghez, hanem az Istenét. Minek ez a hivatkozás Istenre, aki ki tudja, milyen távol van, nekünk te kellesz, aki kézzel foghatóan itt élsz közöttünk. Hadd tegyünk meg téged mindenható királynak, aki néhány kenyérrel és hallal ezeket tudtál megetetni. Legyünk reálpolitikus pragmatikusok, ne építsünk semmi bizonytalanra, – ez volt kortársai „logikája” Jézussal kapcsolatban.

Hogy ez átvihető-e a mi kis, de nekünk nagyon fontos életünkre? Sajnos, igen. Mert, ha meggondoljuk, hogy életünk milyen nagy hányadát foglalja el a kenyérkereset, az állás, a munka, a karrier, – akkor nem tagadhatjuk, hogy eközben hány buktató, korlát, akadály léphet fel. Mi mehet végbe az agyunkban, ha nagyobb szelet kenyeret akarunk – esetleg más rovására – hogyha a kenyérelvesztés réme előtt állunk, vagy ha a munkanélküliség keserű kenyerét kell ennünk? Valaki azt mondta, hogy üres gyomorral nem lehet zsoltározni. De hozzátehetjük, hogy a telt gyomor se jelent feltétlenül szociális gondolkozást és önzetlen segítőkészséget. Nagy úr a gyomrunk és nem mindig a legjobb tanácsadó!

Vagy gondoljunk az életbiztosító ösztöneink működésére. Egyrészt hálásaknak kell lenni értük, hiszen egy élőlény sem életképes, amelyből kihalt vagy kihúnyt az önfenntartási ösztön. Másrészt viszont se szeri, se száma kísérleteinknek, amelyekkel szinte szeretnénk kihívni, próbára tenni a „sorst”. Nem vagyok ellensége a sportoknak. De amikor hallom, hogy pár napja valaki százkilométeres sebességgel száguldott le sítalpon az olasz hegyekből, pedig a bátyja ugyanilyen kísérletért teljes lebénulással fizetett és örökre mozgásképtelen, vagy amikor a világ egykor

leg híresebb ökölvívóját, Muhammad Alit, parkinsonos rángással bevonulni látom a pódiumra, akkor nagyon elgondolkozom, hogy nincs-e valami alapvető baj ezzel a túlfejlesztett önbizonyító és önfenntartási ösztönünkkel? Hát nem üzünk gyakran – jó magyar kifejezéssel élve – „istenkísértést”, s azt hazug módon önnfenntartási ösztöneink rovására írjuk?

Arról pedig napokig lehetne beszélni, hogy milyen édes a hatalom, s néha majd belepusztulunk, hogy azt megszerezzük, gyakorolhassuk és lehetőleg minél jobban kiterjesszük. Gondoljon csak mindegyikünk hatalmi lehetőségei kihasználására, s az azokkal való visszaélés lehetőségére a házasságában, a családjában, a munkahelyén, a szakmájában, a baráti körében és az ismerősök között. Magam mindig félttem a hivataloktól, mert pultjaik mögött gyakran találkoztam emberekkel, akik fölöttem való uralkodni akarásukat nyíltan kimutatták. És mindig vigyáztam, ha hozzám, a lelkészhez jöttek emberek, nehogy félniük kelljen attól, hogy fölöttük nyert hatalmammal hencegek és vele visszaélek.

4.

Egyről azonban nem szabad megfeledkeznünk, mielőtt túlságos belemerülnénk a kísértés fölötti sopánkodásba. Ti. Jézus győzelméről. Nem tartom véletlennek, hogy Máté evangélista szinte ezzel a történettel vezeti be Jézus egész működését. Jézus azután lett Isten teljhatalmú prédikátora, betegek és elesettek gyógyítója, szegények és lenézettek pártfogója, miután a kísértő minden alakoskodásának ellenállt és győzelmet aratott fölötte. Másszóval: vigasztalás és erősítés akar ez lenni minden megkísértett számára, hogy nem kell feltétlenül elbukni minden kísértésben. Sőt, hogy ellenállást is lehet kifejteni ellene és valami jó is születhet ebből. Ha az Isten „beavatkozása” ellen lázadok fel, – lehet Isten szerető gondoskodásaként is felfognom ezt a beavatkozást. Ha Isten igazi imádásához jutok el, – rájövök, hogy Isten fölöttem gyakorolt uralmát nem alantas hatalmi mánia határozza meg, hanem az értem érzett felelőssége. Ha az életfenntartási ösztönömet túlságosan igénybe vettem, – nem biztos, hogy feltétlenül vissza is kell élnem vele.

A másik megfigyelés megdöbbentő: ez a kísértő Isten szavára hivatkozva, azt idézve próbálja törbe csalni Jézust. Jézus feleleténél pedig nem azt tartom legfontosabbnak, hogy ő is a Bibliából kontráz, hanem azt, hogy tökéletesen kimutatja az Isten dicsőségét és aláveti magát annak. Mert tudja, hogy nincs légüres tér az ember lelkében. Vagy Istennek szolgálj teljes szívedből, vagy befészkelj magát az ellenerő, hogy meglovagoljon téged.

Így mutatja be ez a történet azt a Jézust, aki annyira szolidáris velünk, hogy a legnagyobb kísértésnek is kitette magát. De győzött, mert számíthatott Isten segítségére. Milyen jó lenne tájékozódni rajta!

4. A FELKÉSZÍTÉSE

Történt pedig azokban a napokban, hogy eljött Jézus a galileai Názáretből, és megkeresztelte őt János a Jordánban. És amikor jött ki a vízből, látta, hogy megnyílik a menny, és leszáll rá a Lélek, mint egy galamb; a mennyből pedig hang hallatszott: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned gyönyörködöm.” A Lélek pedig azonnal kivitte a pusztába. Negyven napig volt a pusztában, miközben kísértette a Sátán. Vadállatokkal volt együtt, és angyalok szolgáltak neki. (Mk 1,9-13)

Valószínűleg az idők folyamán kialakult egyházi naptár az oka annak, hogy Jézus életének igen sok fontos részletével az egyházi esztendő folyamán alig is foglalkozunk. A rövid adventi szakasz után jön a karácsony elburjánzott megünneplése, majd a polgári naptár szerinti év elején, vízkeresztkor szeretünk a misszióval foglalkozni, de hamarosan a böjt köszönt ránk. Pedig Jézus élete nem csak születésből és szenvedésből-halálból állt. Ezért kínálja fel ez a mai igénk annak lehetőségét, hogy megvizsgáljuk, hogyan is történt az ő felkészülése jövőre nagy munkájára? Persze azt a kérdést sem takaríthatjuk meg, hogy mit is kezdünk mi ma az így szerzett ismereteinkkel, azaz, mi ennek az igének a mai üzenete?

1.

Hogy Jézus a Jordánban, Keresztelő János jelenlétében megkeresztelkedett, az az Úr életének egyik legbiztosabban tanúsított eseménye. Megkeresztelkedése nyilván valamikor „az idők ősködében” történt, vagyis még nyilvános prédiktori fellépése előtt. Márk evangélista ezt érzékelteti is azzal, hogy közli rögtön az evangéliuma elején, amelynek a felirata, címe ez: „Jézus Krisztus az Isten Fia evangéliumának kezdete” (1,1). Isten jó híre a világon tehát már ott veszi kezdetét, amikor a Fiú felkészül e hír továbbadására és meghirdetésére, a Jordánba bemerülve.

Nagyon fontos látnunk, hogy Jézus megkeresztelkedésének milyen nagy súlya volt az első kereszténységben. Példaképeül szolgált a később végrehajtott kereszteléseknek. A hívők igen boldogok voltak, hogy a megkeresztelkedésükkel a Jézus-Mester példáját követhették, és ezzel hasonlítani tudtak Hozzá. Egyáltalán nem értették volna, hogy a mi időnkben olyan sekély jelentőséget tulajdonítunk a keresztségnek. Emlékszem még a 70-es évekre, amikor itt nálunk (Németországban) a gyermek megkeresztelését a gyermeknek elkövetett erőszaknak nevezték és kigúnyolták. Ismerek egy olyan európai egyházat, amelyben azokban az években függetlenítték az egyháztagságot a keresztségtől. Tehát olyan is lehetett az egyház tagja, akit soha meg sem kereszteltek.

Ismerünk a második századból egy iratot („A 12 apostol tanítása” a címe), amely a gyülekezetbe való fevéltelként nem csak a szent keresztség megtörténtét követelte meg, hanem előtte „egy-két napos böjtöt” is. Böjtléssel készült a keresztség felvételére nem csak a megkeresztelendő, hanem az is, aki őt megkeresztelte. Már ezzel is szerették kifejezésre juttatni csodálatukat a nagy isteni titok előtt, amit sosem szabad könnyelműen venni. Nagyon szorgosan kell rá felkészülni, s a méltó fogadtatást még böjtléssel is alá kell támasztani.

Hogy Jézus további életére hatással volt-e ez a megkeresztelkedése, arra csak igennel lehet válaszolni. Ez kitűnik már szakaszunk néhány megjegyzéséből is, amelyet érdemes szövéteni.

Az **első** a történet bevezetése: „Történt pedig azokban a napokban...”. Ezt mi egy másik helyről már ismerjük: ugyanezzel kezdi Lukács Jézus születése elmondását is evangéliumában (Lk 2,1). Ez az egyezés már csak azért is érdekes, mert – Lukácstól eltérően – Márk nem közli Jézus születése történetét. Vele azonban mintha ezt szerette volna kifejezni: most, ebben a pillanatban indulhat el a Názáreti Jézus, hogy meghirdesse az Isten országa eljövetelét. Igaza lenne hát annak a zsidó kutatónak (Schalom ben Chorin: Bruder Jesus), aki szerint nem Jézus születése, hanem a Jordán partján történt újjászületése lenne a fontos? Ezért nem tartotta volna szükségesnek a korai kereszténység Jézus születése megünneplését, – de olyan mély áhítattal csüngött a megkeresztelésén és azt maga is buzgón gyakorolta?

A **második** megjegyzés az evangélistának arra a bejelentésére vonatkozik, hogy Jézus látta „felszakadni” a mennyet. Ezt a kifejezést is még csak egy másik helyen használja Márk, mégpedig Jézus halála leírásakor. Amikor ui. Jézus meghalt a kereszten, „akkor a templom kárpitja felülről az aljáig kettéhasadt” (15,38). Ennek a kifejezésnek az üzenete is világos. A felszakadt mennyből most már szabadon jöhet az Isten hozzá intézett ígéje: „Te vagy az én szeretett Fiam, akiben én gyönyörködöm” (1,11.v.). Amikor pedig a Názáreti kileheli lelkét a kereszten, akkor még a pogány százados is el kell ismerje, hogy „bizony ez az Isten Fia volt!” (15,39) Egyszóval, mind Jézus megkeresztelkedésénél, mind a halálánál olyan döntő esemény történik, amelynek egyedüli mozgatója és elrendezője az Isten, a Mennyei Atya: ő „szakítja fel” a mennyet.

Harmadsorban igen fontos közlése ígének, hogy Jézus a megkeresztelése alkalmával nyeri el a Szentlelket. Amiben beteljesedik a régi prófétai üzenet: „Ez az én szolgám, akit támogatok, az én választottam, akiben gyönyörködöm, lelkemmel ajándékoztam meg...” (Ézs 42,1). Ez az isteni Lélek hatalmazza fel Jézust, hogy rendkívüli munkáját elvégezze és hogy az őt látók, hallók elámulva mondassák: ez úgy beszél, mint aki teljhatalommal rendelkezik (Mt 7,29). Ezért mondhatja, hogy nem magától beszél és cselekszik, hanem amint az ő Atyja adja ezt neki (Jn 12,49). Másrészt ezért vigyáz olyan éberén, hogy a Lélek tisztelete csorbát ne szenvedjen és egy alkalommal halálos bűnnek nevezi a Szentlélek káromlását (Mk 3,29).

2.

A megkeresztelkedés után nincs nyugta a megkereszteltnek. Alig, hogy a Lélek birtokába jutott, máris a pusztába viszi őt ugyanaz a Lélek. 40 napig marad ott, a Sátán megkísérti, a vadállatok között él, majd Isten angyalai szolgálnak neki.

Ennyi furcsaság hallatán a mai olvasó egyik ámulatból a másikba esik. Nem hangzik ez túlságosan mesébe illőnek? Érdemes ezzel még egyáltalán foglalkozni? Aki azonban így kérdez, az megsérti azt az evangélistát, aki gondosan járt el még a szavai kiválasztásánál is. A pusztá (inkább sivatag) régi hit szerint a száműzetés helye, de a határtalan csöndé is, amelyben valami döntően fontosra lehet felkészülni. A 40 nap emlékeztet az özönvíz tartamára, amelyből csak Noé családja menekült meg, vagy az egyiptomi szolgaságból kiszabadított nép 40 éves pusztai vándorlására. A Sátán az az erő, amellyel Jézusnak haláláig meg kell küzdenie, mert állandóan leselkedik utána, a vadállatok és az angyalok rögtön bevesződnek Jézus emlékezetébe, mint hatalmak, amelyek közepette kell a munkáját elvégeznie.

Azt kell mondjuk tehát, hogy Márk evangélista itt tömören összefoglalja Jézus nagy és fontos felkészülési idejét. A felszakított menny és a sivatagi vadállatok ugyanúgy hozzátartoznak ehhez, mint a megkísértése és az isteni segítség megtapasztalása.

Ebben rejlik Jézus csodája. Az evangélisták nem sokat töprengenek földi születése körülményeiről, de sokkal fontosabbnak tartják, hogy jól tudósítsanak arról, ahogyan Isten felkészíti őt a szolgálatára. Ezzel is azt hangoztatják, hogy ez a Jézus nem saját szakállára dolgozott. Ennek adott hangot később ő maga: „Én nem magamtól beszéltem, hanem aki elküldött engem, maga az Atya parancsolta meg nekem, hogy mit mondjak” (Jn 12,49) – és hozzá tehetett nyugodtan és meggyőződéssel: „aki engem lát, azt látja, aki küldött engem” (Jn 12,45). A küldetése végrehajtásához Atyja készítette fel, aki nélkül Jézus valószínűleg, sok kortársához hasonlóan, szürke vándorprédikátor maradt volna. De az isteni előkészítés megtette a magáét: ez a prédikátor több lett, mint szolga: Istent magát ábrázolta ki a világ számára.

Am az előkészítés már arra is utalt, hogy ez az előkészített egy életen át Isten és a Sátán, sivatagi vadállatok és mennyei angyalseregek végletei között mozog majd. S hogy ezt milyen egzisztenciálisan tapasztalta meg, azt a gecsemáni jelenet óta tudjuk. Az egyik evangélista szerint még az izzadságcseppei is vérré váltak (Lk 22,44). Vagy gondoljunk a keresztfán kínjai között elhangzott imádságára: „Én Istenem, én Istenem, mért hagytál el engem?”

Igen, mert Jézus ember volt, ezért az emberlétünk minden negatív kísérőjelenségével is meg kellett ismerkednie. Így érik el az evangélisták azt, hogy evangéliumaikban Jézust nem valami szinte a föld fölött lebegő hősként ábrázolják. Nem, neki is szüksége van „onnan felülről” jövő segítségre, mint bármely halandónak közülünk. De Jézus mégis több, mint a betlehemi gyermek, vagy egy megfeszített hős. Már előkészületénél előre a fülébe csenghet a belelkesegett rajongók „halleluja!” kiáltása, amellyel Jeruzsálembe vonulásakor üdvözlik, – ugyanúgy, mint a felbujtott tömeg „feszítsd meg!” üvöltése.

Ez a feszültségekkel telített élet a Názáreti Jézus élete ebben a mi világunkban.

3.

Végül azt a kérdést se hagyjuk említetlen, hogy mi értelme van számunkra az ezzel való, ilyen részletes foglalkozásnak? Hármias választ szeretnék még röviden megfogalmazni.

Az **első biztatás** akar lenni, hogy ebben az elvilágiasodott világban is bátran és bizalommal tekintsünk fel erre az Úrra, Jézus Krisztusra. Ő a hit kezdője és befejezője, s ez nem csak a zsidókhoz írt levél olvasóinak szánt program, hanem nekünk is szól, amennyiben nem könnyű helyzetünket hívó keresztényekként kívánjuk túlélni. Tudomásul kell vennünk, hogy Jézus a mi sorsunk, s akár mint egyének, akár mint keresztény közösség, sokkal nagyobb részt kell vállalnunk az ő sorsában és életében. Ha valaha, akkor ma egyedül rá kell összpontosítanunk minden erőnket, pontosan úgy, ahogy ő megnyílt Atyja felé, maradéktalanul egyedül belé vetette minden bizalmát és egész életét a rendelkezésére bocsátotta.

A **második óvás**, figyelmeztetés, hogy Istennel való találkozásunk nem csak pozitív, de

negatív következményekkel is járhat. Aki ui. az Istennel kíván kapcsolatot, az nem rendelkezik többé a maga élete fölött, mert ezt a jogát Istenre ruházta át. Már elmondtam, de nem győzöm eleget hangsúlyozni a magam ilyen irányú tapasztalatát. Soha nem gondoltam arra, hogy a papi „szakmát” válasszam. Sőt a legvégsőkig tiltakoztam ellene. S amikor mégis azzá lettem, hamar rájöttem arra, hogy a magam élete fölötti rendelkezési jogom igen minimálisra zsugorodik. Így következhetett be, hogy életem utolsó 47 évét olyan országokban éltem le, ahová tulajdonképpen soha nem akartam eljutni. Lelkészkedtem ott, ahová én – egy kivétellel – soha nem is jelentkeztem. S a pályám végén csak tanácsolni tudom: saját tapasztalatokat kell szerezni Isten vezetéséről. Ő tudja, hogy mivégre készített fel bennünket, akárcsak a saját fiát. Az elkészített megbízatást vállalni kell, – ez a boldogság egyik nagy titka!

A **harmadik válasz**, és azt mondja, hogy tisztában kell lennünk azzal, hogy az Istennel való élet nem csak biztonságot és melegséget kínál, hanem az erőm teljes megfeszítését is megköveteli. Éppen Isten közelében vesszük észre a jó és a gonosz ádáz küzdelmét, s nekünk tilos, hogy ennek a párbajnak csupán külső szemlélői legyünk. Ezért olvastam meglepődve és némi felháborodással azt a választ, amit a minap egy egyházi lap olvasója kapott arra a kérdésére, hogy hogyan kaphat erőt a hit harcához mindennapjaiban? S a „szakértő” igen kérdéses válaszában azt a tanácsot adta, hogy a kérdező „mondjon le az erős Jézus ideológiájáról és kövesse a gyenge, szelíd Jézust”. Kérdezem: hol él ez a „szakértő”? Behúnyja a szemét a hívő embert is magával sodró mai veszélyek előtt? Nem veszi észre, hogy a „gyenge Jézus” propagálása inkább nevezhető ideológiának, mint az erős Úrhoz való fordulás és az Ő erejébe vetett bizalom?

Jézust is fölkészítette Isten. Harcra – önmagával és a világgal. És nem úgy, hogy majd valahogy csak végigsétálja ezt a világot. Hanem úgy, hogy minden erejét a gonosz ellen fordította, akkor, ha tanított, ha gyógyított. És Jézus nem azt ígérte, hogy ebből az ő erejéből lehet mindenkor kérni? Minden más „tanács” legfeljebb féligazság, amellyel ma szárnyaszegett keresztényeken nem lehet segíteni.

5. A LÉLEK EMBERE

Az írástudók pedig, akik Jeruzsálemből jöttek le, azt mondták, hogy Belzebub van benne, és hogy az ördögök fejedelmének a segítségével űzi ki az ördögöket. Jézus odahívta őket, és példázatokban szólt hozzájuk: „Hogyan űzheti ki a Sátán a Sátánt? Ha egy ország meg hasonlít önmagával, nem maradhat meg az az ország; és ha egy háznép hasonlít meg önmagával, az a háznép sem maradhat meg. Ha tehát a Sátán önmaga ellen támadt, és meg hasonlott, akkor szintén nem maradhat meg tovább, hanem vége van. Viszont senki sincs, aki egy erős ember házába hatolva el tudná rabolni annak javait, ha csak előbb meg nem kötözi azt az erős embert; akkor kirabolhatja a házát.” „Bizony, mondom néktek, minden bűn meg fog bocsáttatni az emberek fiainak, még a káromlások is, bármennyi káromlást szólnak, de ha valaki a Szentlelket káromolja, az nem nyer bocsánatot soha, hanem vétkes marad bűne miatt örökké.” Azt terjesztették ugyanis, hogy tisztátalan lélek van benne. (Mk 3,22-30)

Olyan igeszakasz ez, amelyet igen jól meg kell vizsgálnunk ahhoz, hogy az üzenetét meg is értsük. Ezt szeretnénk megkísérteni a mai igehirdetésben. Olyan szakasz ez, amelyik Jézus életének egyik legválságosabb részletébe enged bepillantást. Ilyen szempontból is szeretnénk ma tájékozódni. S végül a Szentlélek elleni megbocsáthatatlan bűnről is beszél Jézus és ennek a tömör mondatának különösen is szeretnénk figyelmet szentelni. S ha ezt az előjelzést legalább megközelítőleg megvalósítjuk, akkor már adva is van a három témánk.

1.

Abból a szóhasználatunkból szeretnénk most igen tágasan kiindulni, hogy néha beszélünk egy könyv, egy intézmény, egy közösség szelleméről, amelyet abban megtapasztalhatunk, onnan átvehetünk, vele azonosíthatjuk magunkat – vagy minden porcikánkkal védekezünk ellene. Ugye,

letettünk már könyvet, mert nem bírtuk azt a lelkeséget, szellemet, amely belőle áradt? Gyakran megtörténik, hogy elhagyunk egy megszokott közösséget, mert ott valami, számunkra idegen szellem kezdett befészkelődni. Talán kivettük gyerekeinket, vagy el se küldtük őket olyan iskolába, amelynek egész atmoszférája, levegője teljesen idegen szellemű volt számunkra.

Jézus Urunkat is körülvette bizonyos levegő, szellem, gondolkodás és atmoszféra. Akik kapcsolatba kerültek vele, nem csak azt állapították meg róla, hogy „teljes hatalommal beszél”, másként, mint a kortárs írástudók (Mt 7,29), hanem azt is mondták róla, hogy „tudja mi van az emberben” (Jn 6,64), sőt olyan bizalommal mertek iránta lenni, hogy valaki egyszer még a testvérével való pörösködés lebonyolításával is meg akarta bízni őt (Lk 12,13-14). Ha valahol megjelent, tódultak hozzá az emberek (Mt 4,24-25), ha mondott valamit, akkor egészen biztosan megosztotta a hallgatóit (Jn 12,11). Voltak, akiknek elég volt a pusztá jelenléte ahhoz, hogy azonnal mindent bevalljanak neki (Lk 19,1-10), mások pedig megvert kutyaként oldalogtak el előle, ha kérdőre vonta őket (Jn 8,1-11). Az emberek tódultak hozzá, mert valami egészen más szellemet, levegőt árasztott maga körül, mert a legnagyobb ellenállásra is türelemmel és szelídséggel reagált. Úgy érezték az emberek a környezetében, hogy a mennyet varázsolta oda közéjük, vagy – ahogy ő mondta – megjelenítette az Isten országát. Kétségkívül más volt, ami a környezetében uralkodott, mint akkortájt akárhol másutt Izráelben.

Ennek a „másság”-nak a híre eljutott Jeruzsálembe is. De, ahogy az ilyesmit mindig is terjeszteni szokták, a jelenség képe teljesen összekuszálódott. Elannyira, hogy a jeruzsálemi írástudók, akiket Jézus ügye kivizsgálására küldtek le, már ilyen „prefabrikált”, előre kiagyalt két váddal léptek rögtön a színre. Az egyik, hogy ez a Jézus valami „gonosz lélek”, szellem megszállottja, – és a másik, hogy ha mégis ördögüzéssel, gonosz lelkek eltávolításával foglalkozik, akkor ebben természetesen maga ez a rossz szellem a munkatársa.

Ez a tudósítás csodálatos leírása egyébként annak, hogy – bizonyos körülmények között – milyen hatást gyakorolhat ránk is valakinek a megjelenése, akit idegenként, másként élünk át, aki más lelket, szellemet, atmoszférát képvisel, különbözőt a mi megszokottunktól. Lehet, hogy először csak csodálkozunk, – aztán idegenkedünk, esetleg még a félelem is megmozdul bennünk. Ilyenkor kell nagyon vigyáznunk, nehogy a felgyülemlett aggályoskodás, hirtelen fellépő félelem gyűlöletbe, sőt agresszív támadásba csapjon át!

A mai, menekültekkel, be- és kivándorlókkal összekevert világunkban gyakran lejátszódik az idegen „felfedezésétől” a megsemmisíteni akarásáig eljutás szomorú tragédiája. Hát nem a gonosztól megszállottak az olyanok, akik rágyújtják idegenekre a házat, vagy ki akarnak rekeszteni bennünket a közösségükből csak azért, mert mások, „idegenek” vagyunk? Micsoda lélek lakik ezekben? – kérdezzük ilyenkor tanácstalanul. Jézus helyzete tehát számunkra sem idegen: bármikor bekövetkezhet a baj, mert valakit fellovalhat ellenünk az ördög. Így reagált a „teljesen más” keresztényekre a római birodalom társadalma is és – amikor azok nem voltak hajlandók feladni ezt a „másságra” való igényüket, akkor először sajnálkozva, de később féktelen dühvel vetették őket vadállatok elé, vagy a máglyák lobogó tüzebe.

2.

Amint már mondtuk, történetünk Jézus Urunk életének egyik legválságosabb szakaszába enged bepillantást. Mindenekelőtt két fontos részletre kell ebben az összefüggésben felfigyelnünk.

Az egyik az, amit nem nagyon szeretünk tudomásul venni, ha Jézusról beszélünk. Az ti., hogy Jézus nem is tagadta, hogy ő igenis foglalkozik emberekkel úgy, hogy felszabadítja, megszabadítja őket olyan szellemtől, lélektől, atmoszférától, amely rossz hatással van rájuk és mintegy rabságban, megszállva tartja őket. Jézus ezzel elismerte ezeknek a megtapasztalható erőknél a létezését, sőt komolyan vette őket. Amikor itt „erős”-ről beszélt, akkor ez teljes respektálása volt az ilyen hatalomnak. Viszont, amikor azt mondta, hogy ő bemegy az erős házába – a ház bibliai képe az embernek! – akkor nem mond kevesebbet, mint hogy egyik legfontosabb feladatának tartja az emberek rossz szellemektől való megszabadítását. Jézus „megkötözi” az erőset, „kirabolja” a házat, „elrabolja a kincseit” (ezek mind az ő kifejezései). Ismerjük egy másik mondását is, amelyet Lukács jegyzett fel számunkra: „Ha pedig az Isten újjával üzöm ki az

ördögöket, akkor kétségkívül elérkezett hozzátok az Isten országa” (Lk 11,20). Ez a mondat az Ótestamentumra mutat vissza: az egyiptomi hét csapás egyikeként tetvek árasztják el az országot. A fáraó megparancsolja varázslóinak, hogy utánozzák Mózes és Áront és tegyenek ellenük valamit. Azok engedelmeskednek is, de sikertelenül. Félték, mert ezt „Isten újja” munkájának tartották és nem valami varázslásnak (2Móz 8,15.19). Nos, Jézus Krisztus Isten újjával akar ránk is mutatni s meg akar szabadítani megkötöttségeinkből. (Az Ótestamentum tud arról, hogy Isten újjával írja a törvénytáblákat – 2Móz 31,18; 5Móz 9,10 – és hogy az ég Isten újja munkája – Zsolt 4,84.) Sőt: azt mondja, hogy Isten országa közöttünk való jelenlétének egyik legbiztosabb jele az, ha Ő felold, megszabadít a mindenféle szenvedélyektől, amelyeket hiába akarunk szalonképessé tenni.

S itt meg kell állnunk, mert most derül ki, hogy nekünk milyen sekélyes a véleményünk Jézusról?! Gyenge gyermeknek tartjuk (egyre nő a gyermek-Jézus kultusz, gondoljunk karácsonyi zsúfolt templomainkra!), olyan se hideg, se meleg békehírnököt látunk benne csupán. De, hogy ő **harcol** minden egyes „házért”, hogy meg akar tisztítani bennünket, ezt az erőt, hatalmat és szuverénitást nem is tételezzük fel nála! Pedig ha az őskereszténység ilyen mondatot hagyományozott ránk: „Azért jött az Isten Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa” (1Jn 3,8), akkor nem valami vérszegény, puhány tanítócskáról tett bizonyosságot, hanem Isten teljhatalmú megbízottjáról, aki nem engedi elveszni az övét. Jézus itt bejelenti az igényét arra, hogy őt a gonosz művei lebontójának valljuk.

A másik feltűnő kijelentése Jézusnak az, hogy megbocsáthatatlannak tartja ellenfelei magatartását, akik varázslónak, kóklernek, sőt káros szellemek hatása alatt állónak bélyegzik meg őt, az ő személyét. Tudniok kellene pedig, hogy Jézus nem magától ilyen erős, győztes és eredményes. Rajta keresztül az Isten Lelke dolgozik ebben a világban. Aki tehát őt vádolja meg, neki helyez büntetést kilátásba, sőt az ő elpusztítására törekszik, az megkérdőjelezi az Isten Lelkét, azaz – akkori kifejezéssel élve – blaszfémiát, istenkáromlást űz. Az pedig soha meg nem bocsátható.

Itt emlékeztetek arra, hogy hányszor vetették már fel bibliaórák résztvevői a megbocsájthatatlan bűn kérdését, éppen e mondattal kapcsolatban. Mindig csak azt mondtam, amit most is: Jézus itt nem ad általános érvényű tanítást a megbocsáthatatlan bűnről, mint olyanról. Mondata a *saját válságos helyzetére vonatkozott*. Azoknak szólt, akik az ő elpusztítását tűzték ki céljuknak, s ezzel szerint istenkáromlást követtek el – hiszen a benne tevékeny isteni Lelket akarták elpusztítani! – Persze, ilyen értelemben ma is fennáll a megbocsáthatatlan bűn ténye, ha Jézust „levetkőztetjük”, megfosztjuk isteni hatalmától-erejétől, sőt azt kicsúfoljuk és ellenállunk neki. „Az Isten Lélek” – mondta egyszer Jézus a samáriai asszonynak (Jn 4,24) – és Őt „lélekben és igazságban” kell imádni, és nem ócsárolni.

Ha előbb nem is, de itt találkozott Jézus az ellene tornyosuló fallal először, amelyet köré akartak vonni az ellenségei. Amikor így a Szentlélektől akarják megfosztani, amikor a „megszállott” bélyegét ütik rá, akkor rá kell jönnie, hogy valósággal bekövetkezhet nála is az, amit hirdetett: „Mert ha valaki meg akarja menteni az életét, elveszti azt...” (Mk 8,35). Most még védekezik, s ezért támadja az ellenfeleit: szerint „vége lenne” neki, ha gonosz lelkekkel akarná a gonosz lelkeket kiűzni. Ám jaj annak, aki Isten jó Lelkét, aki őt megszállva tartja, bántalmazza, kétségbevonja, a sárba rántja.

S talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy ezzel Urunk elindul a legnehezebb úton: kötelességből kénytelen-e beleegyezni Isten vele való tervébe, vagy maga is azonosítja magát vele? Úgy tűnik, hogy Jézusban lassan érik meg az elhatározás, hogy végül tudatosan, önként álljon Ura Lelke rendelkezésére. Hosszú még az út odáig, hogy megérjen benne ez a mondat: „Az emberfia sem azért jött, hogy néki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon és adja az ő életét váltságul sokakért” (Mk 10,45). De már világosan látja, hogy ő ezt a szolgálatot vállalja, a szó legmélyebb értelmében. Szolgál az övéinek miközben megtisztítja, fölszabadítja őket. „De én tikőztetek olyan vagyok, mint aki szolgál” (Lk 22,27) – s szolgál vele az Istennek, amennyiben alázzal tudja modani azt, amit tanítványainak is megtanított: „legyen meg a te akaratod”.

Éppen a Lélek kiárasztásának ünnepén figyelmeztet arra az Úr, hogy vizsgáljuk meg, milyen lélek uralkodik az életünk fölött. Mert sokféle lélek jött be ebbe a világba, hogy szolgáljává tegyen bennünket: a szeretetlenség, a gyűlölködés, az ellenségeskedés, a bosszúállás, a szenvedélyek, a kapzsiság lelke. Hogy háborúk legyenek, hogy ne értsünk szót egymással, s egyre távolabb kerüljünk Istentől. Ezekről is megszabadít a Szentlélek Ura, a mi Urunk Jézus Krisztus. Még ha fel is kell áldozza ezért önmagát.

6. VISZONTLÁTÁS A FALUBELIVEL

Jézus akkor eltávozott onnan, a hazájába ment, és követték a tanítványai is. Amikor azután eljött a szombat, tanítani kezdett a zsinagógában. Sokan hallgatták, és álmélkodva így szóltak: „Honnan veszi ezeket, miféle bölcsesség az, amely neki adatott, és miféle csodák ezek, amelyek keze nyomán támadnak? Nemde az ács ez, Mária fia, Jakab, József, Júdás és Simon testvére? Nem itt élnek-e közöttünk húgai is?” És megbotránkoztak benne. Jézus pedig így szólt hozzájuk: „Nem vetik meg a prófétát másutt, csak a hazájában, a rokonai között és a saját házában.” Nem is tudott itt egyetlen csodát sem tenni... (Mk 6,1-5a).

Pár éve megkértem az otthoni falum lelkészét, hogy ugyan hívja össze egy hálaadó istentiszteletre azokat, akik 50 évvel ezelőtt velem együtt konfirmálódtak. Össze is jött az egykor 59 fős évfolyam fele, a másik fele már nem élt. Igen izgalmas és érdekes volt a találkozó azokkal, akiknek legtöbbször 50 éve nem is láttuk egymást. Furcsán fogadtak: többen azt se tudták, tegezzenek vagy magázzanak-e? Elvégre falumnak egyetlen polgára vagyok, aki ilyen messzire szaladtam el a világba és – ahogy ők mondták – „ennyire vittem”. Úgy kellett rászólnom Zsuzsira, hogy neki én most is Pista vagyok, Janit pedig leintettem, amikor „tisztelendő uram”-ozni próbált. – De volt más is jelen, akit nem tudtam szóra bírni, és akit nem hatott meg az egykori évfolyamtárs, akármennyire „híres” is lett időközben. Gyanakodva hallgatta minden szavamat és minden mozdulatával éreztette velem, hogy fütyül rám, az elfutottra és disszidensre.

Eszembe jutott ez a személyes élményem, mert Jézus falujába való visszatéréséről szól mostani igénk. Miért is olyan fontos ez a jelenet, ha Jézus titkához próbálunk közelebb férközni? Erre keresünk most választ.

1.

A Názáretben felnevelkedett és onnan elszármazott Jézusnak, mint nagy tanítónak és csodatevőnek a híre országszerte elterjedt. Valószínűleg tömegek követték, s egykori betegek, akik a gyógyulásukat neki köszönhatték, kezdték őt nagy tanítóként tisztelni. Volt aki prófétának tartotta, más a mennybe elragadott Illés, vagy a lefejezett Keresztelő testetöltésének. Voltak csodálói és rajongói, de az őt elutasítók, sőt életére törők tábora is egyre nőtt.

Nos, ez a Jézus egy szép napon, a tenger mellől jöve, a falujába érkezett. Visszatért a falu elment, s időközben híressé lett fia. Bizonyára már ez is alaposan felkavarta a kedélyeket. Nagy benyomást keltett az is, hogy nem egyedül jött, hanem a tanítványait is magával hozta.

A baj azonban a helyi zsinagógában elmondott beszéde után támadt. A jól értesült Lukács szerint akkor, abban a beszédben Jézus minden ígéretet magára vonatkoztatott, amit a próféták a Messiásra nézve jövendöltek. S hozzá tette még nyomatékkal: „Ma teljesedett be az Írás fületek hallatára”, azaz *bennem!* (Lk 4,21). Márk a beszéd tartalmáról semmit nem árul el, annál többet a hatásáról. Egyrészt azt mondja, hogy az emberek megdöbbentek – újmagyar kifejezéssel élve „ledöbbentek” – Jézus beszéde hallatán. Másrészt három kérdés foglalkoztatta legtöbbjüket, mégpedig: a.) hogy kicsoda tulajdonképpen ez a „valaki”? – b.) hogy honnan veszi a tudományát? – és végül c.) hogy hogyan képes csodákat tenni?

Az elsőt úgy is megfogalmazhatták, hogy *mit képzelsz az ott magáról?* Miért adja a

nagyot, amikor ők, a falubeliek pontosan ismerik a multját? Hiszen vagy 30 évig itt élt közöttük, együtt játszottak, dolgoztak, éltek vele: most miért ez a beképzeltsége? Fejébe szállt a dicsőség? Különben is tudják, hogy helyi iparos ő, Mária fia, itt élnek a fivérei és nővérei ma is közöttük.

A második kérdés így is hangozhatott: *micsoda forrásból merítheti a tudományát ez a bölcs?* Lenyűgözte őket a beszéde? – jó! De nem lehet tudni, ki vagy mi áll mögötte? Hát ha valami gonosz szellemmel, netalán az ördöggel cimborál, s akkor inkább szabadulni kell tőle, félre kell tolni az útból, mielőtt nagyobb bajt csinálna. Talán itt is Lukácshoz fordulhatunk segítségért, aki szerint Jézus a beszédével úgy felháborította a falusiakat, hogy kiűzték a városból és egy szakadékba akarták lelökni, hogy odavesszen (Lk 4,29).

A harmadik kérdésüket így is megfogalmazhatták: *hogyan lehet az, hogy a csodadoktor híre járja erről a földijükről?* No majd ők megmutatják, hogy semmire sem viszi ezen a téren! És Márk szomorúan fejezi be summásan az eredményt: megbotránkoztatta őket Jézus, a hazatért falubeli fiú. Ennél rosszabbat, csúnyábbat, sértőbbet nem lehetett volna róla elmondani.

De nem túlzott az evangélista? Erre akkor felelhetünk igazán, ha tudósítását még részletesebben megvizsgáljuk.

2.

Először is, botrányosnak (talán ma így jobban értjük: felháborítónak) tartották, hogy Jézus mit képzel magáról. Hiszen mint közönséges iparosember hagyta el a faluját. Egy későbbi magyarázó (Justinus mártír) tudni vélte, hogy Jézus a helyi földművesek részére faekéket és ökörjármokat készített volna. De egyrészt, ezt a ténykedését abbahagyta, amikor elhagyta a falut, másrészt ezzel úgy sem lehet hencegni: hiszen abban az időben kimondottan semmi becsülete nem volt a fizikai munkának. A munka a rabszolgák foglalkozása volt, akiket munkájukkal együtt lenéztek. Jellemző, hogy Máté már az „ácsfiáról” beszél (13,55), Lukács és János pedig meg sem említik Jézusnak ezt az „alacsonyfokú” tevékenységét.

Másik csípős megjegyzés volt az is, hogy ő a „Mária fia”. Vele beleszúrtak Máriába is, aki annakidején gyermekestől tért vissza Betlehemből, de mindenki tudta, hogy nem József volt a gyermek apja. Abban a korban minden gyermeket az apja fiaként ismertek, neveztek és soha nem az anyja fiaként. Egy helyen tettek csak kivételt, és ez a varázslás, a mágia területe volt. Képzelnék el, mennyi rosszindulat szorult ebbe a megjegyzésbe: Jézust sötét erővel praktikáló, gonosz varázslónak akarták kikiáltani. A „Máriafi” gonosz ember! Varázslásra pedig – köztudomásúlag – halálbüntetés járt.

A legfurcsább azonban az, hogy felsorolják névszerint Jézus férfitestvéreit. Mind a négynek pátriárka-neve van: *Jakab* Jézus halála után a kereszténység legnagyobb tekintélyű vezetője lett; *József* Jákóbnak Rácheltől származó legkedvesebb fia neve volt; *Júdást* állítólag még a keresztényüldöző Domitianus római császár elé is megidézték, hogy valljon Krisztushitéről; *Simon* pedig később a jeruzsálemi gyülekezet vezetője lett volna. Hogy miért ez a névszerinti felsorolás, azt csak találgathatjuk. Valószínűnek tűnik, hogy József házában nagy tiszteletnek örvendtek ezek a nemes, nagy ősök, s a család fiai ezért kapták tőlük a nevüket. Így hát – s ez lehet a falusiak kifogása – tisztelje szépen őket tovább is ez a Jézus és ne akarjon velük versenyezni, netán a helyükbe lépni. Mert, ha Jézus ezeket a becsületesen itthonmaradt testvéreit túl akarja licitálni, akkor ők, a helybeliek, inkább azok pártját fogják, mint hogy most érte lelkesednének. Elvégre a testvérek kitartottak idehaza, míg ő elfutott hazulról.

Itt érdemes megállni egy pillanatra. Sokszor hangzott el már emberek szájából, hogy – ha Jézus korában éltek volna – könnyebben hittek volna. Hallották volna lenyűgöző beszédeit, látták volna mindenkit meggyőző csodatetteit, s azonnal a Jézus-követőkhöz csatlakoztak volna. Ez azonban hiú ábránd, ahogy azt Márknak ez a szomorúan igaz és hűséges beszámolója mutatja. Jézus talány, titok volt már saját családjának is, a falubelijeinek is. Elannyira, hogy megbotránkoztak rajta, felháborodtak a velük szemben támasztott igényén.

Hogy is tudták volna összeegyeztetni az egykori, közöttük játszó-dolgozó fiataalt azzal, aki most magáról azt állította, hogy az Isten Lelke szállta meg, s hogy ő nem tesz mást, mint hogy mennyei Atyja akaratát cselekszi? Legalább József és Mária emlékeztetett volna arra, hogy ez a fiatalember már 12 éves gyermekként ugyanezt mondta, amikor elveszett a zarándoktömegben és nagy nehezen a templomban találták rá: „Miért kerestetek, hát nem tudjátok, hogy abban kell foglalatossá lennem, ami az Atyám ügye?” (Lk 2,49).

Nem! A názareti kortársaknak, hozzánk képest, semmi előnye nem volt. Jézus nekik legalább olyan rejtély, talány, titok – hogy ne mondjam, botrány – volt, akár nekünk. Mert Jézus tőlük is ugyanúgy hitet követelt meg, akárcsak két évezred minden generációjától. Egyedülálló az összes evangéliumban az tehát, amit itt Márk megír: Jézus csodálkozott a falubeliek hitetlenségén. Sehol másutt nem olvassuk az evangéliumokban, hogy Jézus hitetlenségben csodálkozott volna. A légkör fagyos a hazatért fiú és falubeliei között. A frontok megmerevedtek. Nincs közeledés egymás felé, annak még a jele sem. Jézus az Isten „kedves esztendejének” benne való megjelenéséről beszélt, – ők csak azt látják, hogy egykori földijük önmagát helyezi előtérbe és hitet követel maga iránt tőlük. A helyzet kiengesztelhetetlenül komoly, mert még egy súlyos következménnyel jár, amelyről Márk szintén megdöbbenően tudósít.

3.

Nem elég, hogy a falusiak felháborodtak Jézus feltűnési vágyán, kemény beszédén, amelyet kihívásnak éreztek! De kereken megtagadták a hitet. Sztrájkoltak. Márk itt látja Jézus hazalátogatásának legnagyobb eredménytelenségét. Ezt mondja: „*Nem is tehetett ott semmi csodát!*” – Megint csak Lukácstól kérhetünk itt tanácsot, aki ugyan egy szóval sem beszél botrányozásról (még a szót is kerüli!), azonban annál inkább látja az emberi *gyűlölködés* megnyilvánulását abban, ahogy Jézust a szakadékba akarják lökni a falubeliek.

Bibliaolvasóknak itt tulajdonképpen fel kellene szisszenniük: hogyhogy *nem tehetett* Jézus valahol csodát, ha akart? Hát nem úgy tiszteljük mi őt, mint aki minden természeti és egyéb erőn is túltéve magát, ott művel csodát, ahol akar? Hát nincs olyan természetfölötti hatalma, hogy holmi emberi kicsinyeskedés, irigység és féltékenység ne akadályozhassa meg a csodatételben?

Mielőtt azonban az ilyen, eléggé meddő kérdezősködésekbe belelovalnánk magunkat, próbáljunk meg kis lépésekben választ keresni!

Az első, óvatos lépés az a feltételezés lenne, hogy Jézus nem is *akart* odahaza csodát tenni. Mert – tételezzük fel – azt kívánták tőle, hogy a régi próféták módján valami látványos tettel *igazolja magát*, hogy ő az Isten embere. Más szóval: tégy már valami hatásosat, elképesztőt, s akkor majd elhisszük, hogy vagy valaki. Hogy ez nem légbőlkapott feltevés, azt Jézusnak még a halála előtt is meg kellett tapasztalnia. Heródes elé cipelik, akivel azelőtt soha nem találkozott. A kiskirály szerfelett örül, hogy végre előtte áll ez az alattvalója, és reméli, hogy valami csodát produkál a szórakoztatására. Lukács mondata igen jól fejezi ki Heródes csalódott tapasztalatát: „Igen hosszasan faggatta őt, de ő semmit nem felelt neki” (Lk 23,9). Sőt, még a kereszten függve is ezzel az önigazolási elvárással kell találkoznia: „Amennyiben te vagy a zsidók királya szabadítsd meg magadat!” (Lk 23,37) – vagy: „másokat megmentett, mentse meg most magát, ha ő a Krisztus, az Istennek ama válaszottja!” (Lk 23,35). Azt a jelenetet is ismerjük, amikor a farizeusok úgy akarják próbára tenni, hogy valami teátrális produkcióval bizonyítsa önmaga Istentől való küldését. Ezt pedig a következőképpen utasítja el: „Ez a gonosz nemzedék csodajelt kíván tőlem. Bizony mondom néktek: nem adatik jel nekik.” (Mk 8,12)

Itt el kell gondolkodtasson bennünket ez az öröknek tűnő emberi probléma. Hát nem így gondolkozunk mi is vallási kérdésekben? Ugye, hogy kiirthatatlan belőlünk ez a gyanakvással-kételkedéssel párosuló bizalmatlanság? „Majd, ha látok, tapasztalok, kézzel foghatót élek át, akkor hiszek majd Istenben...” – ugye, hogy milyen mainak, milyen modernül hangzik ez a mondat? Pedig, amint történetünk mutatja, a názáretiek is

elmondhatták volna!

Ez még azonban nem lehet a teljes felelet. Már csak azért sem, mert Márk éppen nem azt mondja, hogy Jézus nem *akart* volna, hanem hogy nem *tudott* csodát tenni. S ezt a végső soron fejbevágó mondatot – mintha maga is előre érezné olvasói szemrehányását – megpróbálja enyhíteni egy mellékmondat: „csak néhány (=kevés) beteget gyógyított meg, kezét rájuk téve.” (5b). (Lásd: Mt 13,58: „nem tett sok csodát”). Azt gondolom, hogy itt egy másik esetre is utalhatunk még. Amikor egy samáriai faluban nem adtak szállást neki, a tanítványok dühösen tüzet akartak kérni az égből – ahogy azt Illés tette (2Kir 1,9-14), – s akkor Jézus megszidta őket és kijelentette, hogy nem pusztítani, hanem megőrizni, megmenteni jött (Lk 9,56). Amikor pedig egy süketnémát gyógyított meg, a körülállók hálálkodva ezt rebegték: „minden jót tett, vagy mindent jól tett”. (Mk 7,37) Vagyis: Názáretben talán önigazolási csodát vártak tőle, valamit, ami valakik ellen irányult volna. De Jézus – ebben különbözött Illéstől is! – csak olyat tett, ami valakinek a javára volt. Ezért nem *tudta* ennek az ellenkezőjét tenni. Egy modern írásmagyarázó, Jézus csodáit tárgyalva, ezt a címet írta föléjük: „Jézus csodálatos szabadsága a jótevésre.”

Végül van még egy harmadik, általánosabb lépésünk is. Jézus csodaváró világban élt, s tőle is csodát vártak, amelynek – jót téve – meg is felelt. De mindehhez hitre volt és van ma is szükség. Mert kettőn áll a vásár. Hogy valamit csodaként higgyünk és éljünk át, ahhoz kell, aki végrehajtja, s kell, aki felismeri a csodát.

Személyesen nagyon elgondolkodtatónak tartom, hogy Lourdes, Fátima, Medjugore, Guadalupe ún. „déli népeknél” lehetségesek, de alig északiaknál. Mi északiak hitetlenebbek vagyunk? Ennek hatását érezzük ma elhitetlenedő világunkban? Azért nem tesz és tétet velünk csodákat az Úr, mert mi azoktól várunk hitet, ő pedig elsősorban hitet kér, hogy csodáit is végrehajthassa és végrehajthassa velünk?

Hálás vagyok Márknak, hogy Jézust merte nem „csodaautomatának” ábrázolni. Talán túl merészen is. Lehet, hogy azért is toldotta be a közmondássá vált, általánosan ismert bölcsességet: „A prófétának nincs tisztessége a maga hazájában, a rokonai között és a maga házában.” (6,4, v.ö. Jn 4,44). Esetet mondott el őszintén, amelyben Jézus nem volt hős, hanem korlátokba ütköző ember. De hát ez is hozzátartozik az ő titokzatos, talányszerű lényéhez. Éppen bőjt emlékeztet bennünket fájdalmasan erre a valóságra.

***